

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (femte avdelningen)

den 19 december 2019*

”Begäran om förhandsavgörande – Socialpolitik – Skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens – Direktiv 2008/94/EG – Artikel 8 – Kompletterande pensionssystem – Skydd för rätten till ålderspensionsförmåner – Krav på miniminivå – Skyldighet för den tidigare arbetsgivaren att kompensera för en minskning av tjänstepensionen – Externt pensionsförsäkringsorgan – Direkt effekt”

I mål C-168/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland) genom beslut av den 20 februari 2018, som inkom till domstolen den 5 mars 2018, i målet

Pensions-Sicherungs-Verein VVaG

mot

Günther Bauer

meddelar

DOMSTOLEN (femte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden E. Regan samt domarna I. Jarukaitis, E. Juhász, M. Ilesič (referent) och C. Lycourgos,

generaladvokat: G. Hogan,

justitiesekreterare: enhetschefen D. Dittert,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 14 februari 2019,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Pensions-Sicherungs-Verein VVaG, genom F. Wortmann, Rechtsanwalt,
- Günther Bauer, genom I. Axler, Rechtsanwältin,
- Tysklands regering, inledningsvis genom T. Henze och R. Kanitz, därefter av R. Kanitz, båda i egenskap av ombud,
- Luxemburgs regering, genom D. Holderer och T. Uri, båda i egenskap av ombud, biträdda av P. Kinsch, avocat,

* Rättegångsspråk: tyska.

- Förenade kungarikets regering, genom Z. Lavery, i egenskap av ombud, biträdd av J. Coppel, QC,
  - Europeiska kommissionen, genom M. Kellerbauer och B.–R. Killmann, båda i egenskap av ombud,
- och efter att den 8 maj 2019 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens (EUT L 283, 2008, s. 36).
- 2 Begäran har framställts i ett mål mellan Pensions-Sicherungs-Verein VVaG (organ för tjänstepensionsgaranti, nedan kallat PSV) och Günther Bauer. Målet rör kompensation för sänkningar av det förmånsbelopp som utbetalas av en pensionskassa.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I skäl 3 i direktiv 2008/94 anges följande:

”Det är nödvändigt att skydd upprättas för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens och för att garantera dem ett minimiskydd, särskilt för att garantera betalning av deras utestående fordringar, samtidigt som hänsyn måste tas till behovet av en välbalanserad ekonomisk och social utveckling inom [Europeiska unionen]. För detta ändamål bör alla medlemsstater inrätta en institution som säkerställer att de berörda arbetstagarna får betalt för sina utestående fordringar.”

- 4 Enligt artikel 1.1 i direktivet ska det tillämpas på fordringar som arbetstagare på grund av anställningsavtal eller anställningsförhållanden har gentemot arbetsgivare som är att anse som insolventa enligt artikel 2.1 i direktivet.

- 5 I artikel 8 i direktivet föreskrivs följande:

”Medlemsstaterna ska säkerställa att nödvändiga åtgärder vidtas för att skydda arbetstagarnas intressen och de personers intressen som vid inträdet av arbetsgivarens insolvens redan har lämnat arbetsgivarens företag eller verksamhet, vad gäller rättigheter som tillförsäkrar dem omedelbara eller framtida ålderspensionsförmåner inklusive efterlevandeförmåner enligt kompletterande pensionssystem utanför de nationella författningsreglerade socialförsäkringssystemen för ett eller flera företag.”

- 6 Enligt artikel 11 första stycket i direktiv 2008/94 påverkar direktivet inte medlemsstaternas rätt att tillämpa eller utfärda lagar eller andra författningar som är gynnsammare för arbetstagarna.

Tysk lagstiftning

- 7 I 1 § i Gesetz zur Verbesserung der betrieblichen Altersversorgung (Betriebsrentengesetz) (lag om förbättring av tjänstepensionsförsäkringen) av den 19 december 1974 (BGBl. 1974 I, s. 3610), i dess lydelse enligt lagen av den 17 augusti 2017 (BGBl. 2017 I, s. 3214) (nedan kallad lagen om tjänstepensioner), som har rubriken ”Arbetsgivarens beviljande av tjänstepension”, föreskrivs följande:

”(1) Bestämmelserna i denna lag ska tillämpas på ålders-, invaliditets- eller efterlevandepensionsförsäkring som en arbetsgivare tillhandahåller en arbetstagare med anledning av ett anställningsförhållande (tjänstepensionsförsäkring). Tjänstepensionsförsäkringen kan handhas direkt av arbetsgivaren eller genom en av de försäkringsinstitutioner som anges i 1b § punkterna 2–4. Arbetsgivaren ansvarar för att de förmåner som denne utfäst utbetalas även om arbetsgivaren inte direkt tillhandahåller tjänsten.

...”

- 8 I 1b § i denna lag, som har rubriken ”Skydd för förvärvade rättigheter och tjänstepensionsförmåner”, där det i punkterna 2–4 räknas upp de möjligheter som erbjuds en arbetsgivare vad gäller tjänstepension, föreskrivs i huvudsak att en arbetsgivare kan teckna en livförsäkring för arbetstagaren (punkt 2) eller att tjänstepensionsförmåner kan tillhandahållas av en pensionskassa eller en pensionsfond (punkt 3) eller av en försäkringskassa (punkt 4).

- 9 I 7 § i denna lag, med rubriken ”Täckningsnivå”, föreskrivs följande:

”(1) Pensionstagare och deras rättsinnehavare, vars förmåner tillhandahålls direkt av arbetsgivaren, men då anspråket inte kan uppfyllas eftersom ett insolvensförfarande inletts avseende arbetsgivarens tillgångar eller kvarlåtenskap, kan göra gällande sitt anspråk mot det organ som är ansvarigt för insolvensskyddet, till ett belopp som motsvarar den förmån som arbetsgivaren skulle ha tillhandahållit i enlighet med pensionsutfästelsen, om inte insolvensförfarandet hade inletts. ...

...”

- 10 I 10 § i samma lag, som har rubriken ”Skyldighet att betala avgifter och beräkningen av avgifter”, föreskrivs följande:

”(1) Nödvändiga medel för tillhandahållandet av insolvensskyddet inbetalas på grundval av en offentligrättslig skyldighet i form av avgifter från alla arbetsgivare som har utfäst tjänstepensionsförmåner, vilka tillhandahålls direkt av arbetsgivaren eller via en direktförsäkring eller genom ett system med försäkringskassa eller pensionsfond.

...

(4) Bestämmelserna i Zivilprozessordnung [civilprocesslagen] rörande utsökning är analogt tillämpliga på beslut som fattas av det organ som är ansvarigt för insolvensskyddet vad gäller inbetalning av avgifter. Beslutet om verkställighet antas av det organ som är ansvarigt för insolvensskyddet.

...”

- 11 I 14 § i lagen om tjänstepensioner, med rubriken ”Organ med ansvar för insolvensskydd”, föreskrivs följande:

”(1) Det organ som är ansvarigt för insolvensskyddet är [PSV]. Detta organ är samtidigt ansvarigt för insolvensskyddet för luxemburgska företags pensionsutfästelser i enlighet med avtalet av den 22 september 2000 mellan Förbundsrepubliken Tyskland och Storhertigdömet Luxemburg om samarbete i fråga om insolvensskydd för tjänstepensionsförsäkringar.

(2) [PSV] står under tillsyn av Bundesanstalt für Finanzdienstleistungsaufsicht [federala tyska finansinspektionen] ...”

- 12 I 3 § i Verwaltungs-Vollstreckungsgesetz (lag om utsökning i administrativa ärenden), av den 27 april 1953 (BGBl. 1953 I, s. 157), i dess lydelse enligt lagen av den 30 juni 2017 (BGBl. 2017 I, p. 2094), föreskrivs följande:

”(1) Exekutiva åtgärder inleds mot gäldenären genom beslut om verkställighet och någon exekutionstitel är inte nödvändig.

(2) För att inleda de exekutiva åtgärderna ska följande villkor vara uppfyllda:

- a) Det ska föreligga en betalningsanmodan, enligt vilken gäldenären åläggs att betala.
- b) Förpliktelsen ska vara verkställbar.
- c) En vecka ska ha förflutit från delgivningen av beslutet om verkställighet, eller, om förpliktelsen inte är verkställbar förrän efter denna delgivning, från dagen då förpliktelsen blev verkställbar.

(3) Innan det är möjligt att förordna om verkställigheten, måste gäldenären särskilt ha anmodats att betala inom en ytterligare frist på en vecka.

(4) Beslutet om verkställighet utfärdas av den myndighet som har befogenhet att göra anspråket gällande.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

- 13 I december 2000 beviljades Günther Bauer en tjänstepension i den mening som avses i lagen om tjänstepensioner av sin tidigare arbetsgivare.

- 14 Denna tjänstepension bestod i ett månatligt pensionstillägg och ett årligt jultillägg, som betalas direkt av den tidigare arbetsgivaren samt en pension som beviljats enligt systemet med pensionskassor på grundval av avgifter som erlagts av den tidigare arbetsgivaren och som betalas ut av Pensionskasse für die Deutsche Wirtschaft (Pensionskassa för det tyska näringslivet, nedan kallad Pensionskasse). Pensionskasse är ett branschöverskridande organ vars förmåner ger de anställda en subjektiv rättighet.

- 15 Under år 2003 drabbades Pensionskasse av ekonomiska svårigheter och minskade, med tillstånd från den federala finansinspektionen, storleken på de förmåner som utbetalades. Den andel av pensionen som utbetalades till Günther Bauer och som beräknades på grundval av de avgifter som hans tidigare arbetsgivare betalat in, vilken uppgick till 599,49 euro brutto i juni 2003, minskades således av Pensionskasse varje år mellan åren 2003 och 2013. De elva nedsättningar som genomfördes uppgick till mellan 1,40 och 1,25 procent.

- 16 Sammanlagt minskade det månatliga pensionsbelopp som Pensionskasse betalade ut till Günther Bauer mellan åren 2003 och 2013 med 13,8 procent, vilket motsvarade en förlust för den berörde på 82,74 euro per månad och en minskning med 7,4 procent av det totala beloppet för de tjänstepensionsförmåner han åtnjuter enligt det kompletterande tjänstepensionssystemet.
- 17 I enlighet med den garantiskyldighet som följer av den nationella lagstiftningen började Günther Bauers tidigare arbetsgivare att kompensera för minskningen av de förmåner som betalades ut av Pensionskasse, eftersom denna lagstiftning inte föreskriver någon annan garantiskyldighet för de förmåner som betalas ut av pensionskassorna.
- 18 I januari 2012 inleddes ett insolvensförfarande mot den tidigare arbetsgivaren.
- 19 PSV, som säkerställer utbetalning av tjänstepensioner vid arbetsgivarens insolvens i Tyskland och Luxemburg, underrättade Günther Bauer genom beslut av den 12 september 2012 om att detta organ skulle överta den månatliga utbetalningen av tilläggs pensionen på 398,90 euro, samt utbetalningen av det årliga jultillägget på 1 451,05 euro.
- 20 Eftersom PSV vägrade att kompensera för de minskningar som tillämpades på den ålderspension som betalas ut av Pensionskasse, fortsatte Pensionskasse att till vederbörande betala ut en lägre ålderspension.
- 21 Günther Bauer väckte talan vid behörig domstol i första instans och gjorde gällande att PSV, på grund av insolvensförfarandet mot hans tidigare arbetsgivare, var skyldig att garantera minskningarna av de förmåner som utbetalas av Pensionskasse. PSV gjorde gällande att den inte var skyldig att garantera det belopp som betalas ut av en pensionskassa för det fall arbetsgivaren inte kunde fullgöra sin lagstadgade garantiskyldighet på grund av sin egen insolvens.
- 22 Talan ogillades i första instans. Günther Bauer överklagade den domen och överklagandet bifölls i överinstansen.
- 23 PSV överklagade i sin tur denna dom till Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen, Tyskland). Denna domstol har angett att den i det nationella målet ska avgöra huruvida PSV är skyldig att garantera den fordran som Günther Bauer har på sin tidigare arbetsgivare på grund av att arbetsgivaren blivit insolvent och följaktligen inte kan uppfylla sin egen skyldighet att garantera de förmåner som utbetalas av Pensionskasse.
- 24 Den hänskjutande domstolen har påpekat att tjänstepensionsförmåner i Tyskland kan beviljas på flera olika sätt. Arbetsgivaren kan direkt tillhandahålla de förmåner som det åligger arbetsgivaren att tillhandahålla enligt företagets tjänstepensionssystem. Arbetsgivaren kan också låta externa organ tillhandahålla nämnda förmåner. Arbetsgivaren tillhandahåller då inte några förmåner, utan tillser detta indirekt, antingen genom en livförsäkring som arbetsgivaren tecknar till förmån för arbetstagaren eller via en försäkringskassa eller en pensionskassa till vilken arbetsgivaren anförtror förvaltningen av företagets tjänstepensionssystem.
- 25 Om arbetsgivaren beviljar en anställd tjänstepension, som tillhandahålls av ett externt försäkringsorgan, och dessa förmåner inte är tillräckliga för att fullgöra arbetsgivarens åtagande gentemot arbetstagaren i enlighet med anställningsavtalet, åläggs arbetsgivaren enligt nationell rätt en garantiskyldighet, vilken arbetsgivaren ska säkerställa med sina egna tillgångar. I en sådan situation, om arbetsgivaren är insolvent, föreskrivs det inte i nationell rätt någon skyldighet för PSV att garantera de förmåner som arbetsgivaren ska tillhandahålla den anställda på grund av att en pensionskassa har minskat storleken på de förmåner som betalas ut.

- 26 Den hänskjutande domstolen vill för det första få klarhet i huruvida artikel 8 i direktiv 2008/94 är tillämplig för det fall att en pensionskassa, utan att själv vara insolvent, minskar storleken på de förmåner som betalas ut, men då den tidigare arbetsgivaren, trots sin garantiskyldighet enligt nationell rätt, inte kan kompensera för de minskningar som gjorts på grund av insolvens. Den hänskjutande domstolen anser att arbetstagaren i ett sådant fall har en fordran på sin tidigare arbetsgivare på grund av anställningsförhållandet i den mening som avses i artikel 1.1 i direktiv 2008/94, eftersom denna fordran grundar sig på pensionsförmåner som beviljats av den tidigare arbetsgivaren.
- 27 För det andra har den hänskjutande domstolen angett att i det nationella målet uppgår de förluster som den berörda tidigare arbetstagaren lidit till endast 13,8 procent av den månatliga ålderspensionen och 7,4 procent av samtliga tjänstepensionsförmåner som följer av de rättigheter som denne har förvärvat i det kompletterande tjänstepensionssystemet. Denna domstol vill således få klarhet i, med beaktande av skyldigheten att skydda arbetstagarnas intressen enligt artikel 8 i direktiv 2008/94, under vilka omständigheter de förluster som den tidigare arbetstagaren haft på grund av den tidigare arbetsgivarens insolvens kan anses vara orimligt stora. Den hänskjutande domstolen anser att preciseringar är nödvändiga med avseende på de omständigheter som avses i punkt 35 i domen av den 24 november 2016, Webb-Sämman (C-454/15, EU:C:2016:891), för att den ska kunna bedöma om det minimiskydd som föreskrivs i artikel 8 i direktiv 2008/94 är uppfyllt i det nationella målet.
- 28 För det tredje har den hänskjutande domstolen påpekat att för det fall artikel 8 i direktiv 2008/94 ska tolkas så, att det uppställs ett krav på att den berörda medlemsstaten ska garantera de rättigheter som åberopats av Günther Bauer, är det inte möjligt att tolka relevanta bestämmelser i lagen om tjänstepensioner i överensstämmelse med direktivet. Den hänskjutande domstolen vill därför få klarhet i den direkta effekt som artikel 8 i direktiv 2008/94 skulle kunna ha, vilken skulle göra det möjligt för Günther Bauer att åberopa denna bestämmelse direkt vid den domstolen.
- 29 För det fjärde önskar den hänskjutande domstolen, för det fall artikel 8 i direktiv 2008/94 har direkt effekt, få klarhet i huruvida det är möjligt att åberopa denna bestämmelse mot ett garantiorgan för tjänstepensioner, såsom PSV.
- 30 Mot denna bakgrund beslutade Bundesarbeitsgericht (Federala arbetsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till domstolen:

”1) Är artikel 8 i ... direktiv 2008/94 ... tillämplig om utbetalning av tjänstepensionsförsäkring sker via ett branschöverskridande pensionsförsäkringsorgan, vilket står under tillsyn av den statliga finansinspektionen, och detta organ av finansiella skäl och i laga ordning med finansinspektionens godkännande minskar utbetalningarnas storlek, varvid arbetsgivaren i enlighet med nationell rätt visserligen måste kompensera för denna sänkning gentemot de tidigare arbetstagarna men på grund av sin insolvens emellertid inte kan uppfylla sin skyldighet att kompensera för de minskade utbetalningarna?

2) Om den första tolkningsfrågan besvaras jakande:

Under vilka förhållanden kan de förluster i fråga om storleken på utbetalningar från tjänstepensionsförsäkring som den tidigare arbetstagaren drabbas av genom arbetsgivarens insolvens ses som orimligt stora och därmed förpliktiga medlemsstaterna att garantera ett minimiskydd mot sådana förluster, trots att den tidigare arbetstagaren erhåller minst hälften av de förmåner som följer av dennes förvärvade pensionsrätter?

3) Om den första tolkningsfrågan besvaras jakande:

Har artikel 8 i ... direktiv 2008/94 ... direkt effekt och ger denna bestämmelse rättigheter åt den enskilde som denne kan göra gällande gentemot en medlemsstat inför en nationell domstol, om medlemsstaten inte har införlivat eller inte på ett korrekt sätt har införlivat nämnda direktiv med den nationella lagstiftningen?

4) Om den tredje tolkningsfrågan besvaras jakande:

Ska ett privaträttsligt inrättat organ betraktas som en myndighet inom en medlemsstat, när medlemsstaten har utpekat organet såsom ansvarigt för att skydda tjänstepensionsförsäkringen vid insolvens – med bindande verkan för arbetsgivaren – vilket står under tillsyn av den tyska statliga finansinspektionen och enligt den offentliga rätten tar ut de för insolvensskyddet nödvändiga avgifterna av arbetsgivarna och liksom en myndighet kan fastställa förutsättningar för utsökning genom ett administrativt beslut?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den första frågan

- 31 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan för att få klarhet i huruvida artikel 8 i direktiv 2008/94 ska tolkas så, att den är tillämplig i en situation där en arbetsgivare, som tillhandahåller tjänstepensionsförmåner genom ett branschöverskridande organ, på grund av sin insolvens inte kan garantera en kompensation för de förluster som följer av en minskning av de förmåner som betalas ut av detta branschöverskridande organ, en minskning som godkänts av den offentliga tillsynsmyndigheten för finansiella tjänster som utövar tillsyn över detta organ.
- 32 Vad gäller det materiella tillämpningsområdet för direktiv 2008/94 föreskrivs i artikel 1.1 i direktivet att det ska tillämpas på fordringar som arbetstagare på grund av anställningsavtal eller anställningsförhållanden har gentemot arbetsgivare som är att anse som insolventa enligt artikel 2.1 i direktivet.
- 33 Enligt artikel 8 i detta direktiv ska medlemsstaterna säkerställa att nödvändiga åtgärder vidtas för att skydda arbetstagarnas intressen som vid inträdet av arbetsgivarens insolvens har lämnat arbetsgivarens företag eller verksamhet, vad gäller rättigheter som tillförsäkrar dem omedelbara ålderspensionsförmåner enligt kompletterande pensionssystem utanför de nationella författningsreglerade socialförsäkringssystemen för ett eller flera företag.
- 34 Det är utrett att Günther Bauer är en före detta arbetstagare och att hans tidigare arbetsgivare är insolvent. Vid tidpunkten då insolvensen inträdde och på grund av denna inskränktes de förvärvade ålderspensionsrättigheterna på grund av att den tidigare arbetsgivaren inte längre kunde kompensera för minskningar som gjorts av de månatliga tjänstepensionsförmånerna som betalas ut av ett branschöverskridande organ, i enlighet med arbetsgivarens skyldighet att garantera utbetalningen av tjänstepensionsförmåner enligt nationell lagstiftning.
- 35 De materiella kriterierna i artikel 8 i direktiv 2008/94 är således uppfyllda, vilket innebär att artikel 8 är tillämplig på sådana omständigheter som de i det nationella målet (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 april 2013, Hogan m.fl., C-398/11, EU:C:2013:272, punkt 40).
- 36 Av det ovan anförda följer att den första frågan ska besvaras enligt följande. Artikel 8 i direktiv 2008/94 ska tolkas så, att den är tillämplig i en situation där en arbetsgivare, som tillhandahåller tjänstepensionsförmåner genom ett branschöverskridande organ, på grund av sin insolvens inte kan

garantera en kompensation för de förluster som följer av en minskning av de förmåner som betalas ut av detta branschöverskridande organ, en minskning som godkänts av den offentliga tillsynsmyndigheten för finansiella tjänster som utövar tillsyn över detta organ.

Den andra frågan

- 37 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan för att få klarhet i de särskilda omständigheter under vilka det, med avseende på tillämpningen av artikel 8 i direktiv 2008/94, ska anses att en minskning av de tjänstepensionsförmåner som betalas ut till en före detta arbetstagare på grund av den tidigare arbetsgivarens insolvens är orimligt stor, vilket medför en skyldighet för medlemsstaterna att säkerställa ett minimiskydd, trots att den berörde erhåller minst hälften av det förmånsbelopp som följer hans förvärvade tjänstepensionsrättigheter.
- 38 Det ska erinras om att medlemsstaterna, vid införlivandet av artikel 8 i direktivet, har ett stort utrymme för skönsmässig bedömning vid fastställandet av såväl mekanismen som skyddsnivån för de ålderspensionsrättigheter som arbetstagare har förvärvat genom kompletterande pensionssystem. Denna bestämmelse kan således inte tolkas så, att den innebär ett krav på en fullständig garanti för de aktuella rättigheterna (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 41).
- 39 Artikel 8 utgör således inte något hinder för att medlemsstaterna i sin strävan att uppnå legitima ekonomiska och sociala mål, försämrar arbetstagarnas förvärvade rättigheter vid arbetsgivarens insolvens, förutsatt att de iakttar bland annat proportionalitetsprincipen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 42).
- 40 Av detta följer att medlemsstaterna, i enlighet med det mål som eftersträvas med direktiv 2008/94, är skyldiga att till förmån för arbetstagarna säkerställa, när arbetstagarna inte har gjort sig skyldiga till missbruk i den mening som avses i artikel 12 i direktivet, det minimiskydd som krävs enligt denna bestämmelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 november 2016, Webb-Sämman, C-454/15, EU:C:2016:891, punkt 35, och dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 47).
- 41 Domstolen har tidigare slagit fast att ett korrekt införlivande av artikel 8 i direktivet förutsätter att en arbetstagare, vid arbetsgivarens insolvens, erhåller minst hälften av de ålderspensionsförmåner som följer av de samlade pensionsrättigheter som förvärvats enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem (se, för ett liknande resonemang, dom av den 25 januari 2007, Robins m.fl., C-278/05, EU:C:2007:56, punkt 57, dom av den 25 april 2013, Hogan m.fl., C-398/11, EU:C:2013:272, punkt 51, dom av den 24 november 2016, Webb-Sämman, C-454/15, EU:C:2016:891, punkt 35, och dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 50).
- 42 Domstolen har dessutom preciserat att även om det enligt artikel 8 i direktiv 2008/94 krävs en minimigaranti som uppgår till hälften av ålderspensionsförmånerna, innebär detta inte att de förluster som en arbetstagare eller före detta arbetstagare har lidit under vissa omständigheter även skulle kunna anses vara orimligt stora mot bakgrund av den skyldighet att skydda de anställdas intressen som avses i denna bestämmelse (se, för ett liknande resonemang, dom av den 24 november 2016, Webb-Sämman, C-454/15, EU:C:2016:891, punkt 35, och dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 50).
- 43 Det framgår av motiveringen till förslaget till ett rådsdirektiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om skydd för arbetstagarna vid arbetsgivarens insolvens av den 11 april 1978 (COM (78) 141 final) att det mål som eftersträvades med direktivet var att erbjuda skydd under omständigheter som hotar att beröva arbetstagaren och dennes familj medel för uppehållet. Såsom anges i denna

motivering, var skälen bakom de bestämmelser som nu återfinns i artikel 8 i direktiv 2008/94, att unionslagstiftaren ville undvika särskilt svåra förhållanden för arbetstagaren med anledning av förlusten av de rättigheter som arbetstagaren förvärvat inom ramen för ett kompletterande pensionssystem.

- 44 Av detta kan man dra slutsatsen att en minskning av ålderspensionsförmånerna för en före detta arbetstagare ska anses vara uppenbart orimlig när det framgår av denna minskning, och i förekommande fall av den planerade framtida minskningen, att den berördes förmåga att tillgodose sina behov allvarligt skulle påverkas av denna minskning. Så är fallet med en minskning av ålderspensionsförmåner som drabbar en tidigare arbetstagare som redan lever under eller som på grund av denna minskning kommer att leva under den gräns för fattigdomsrisk som Eurostat har fastställt för den berörda medlemsstaten.
- 45 Enligt artikel 8 i direktiv 2008/94 krävs det, såsom skyldighet att tillhandahålla minimiskydd, att en medlemsstat garanterar att en före detta arbetstagare som drabbas av en sådan minskning av sina ålderspensionsförmåner tillförsäkras en ersättning med ett belopp som, utan att det nödvändigtvis täcker samtliga förluster som lidits, medför att förlusterna inte blir orimligt stora.
- 46 Mot bakgrund av det ovan anförda ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 8 i direktiv 2008/94 ska tolkas så, att en minskning av tjänstepensionsförmåner som betalas ut till en före detta arbetstagare på grund av arbetsgivarens insolvens, anses vara orimligt stor, trots att den berörde erhåller minst hälften av det förmånsbelopp som följer av dennes förvärvade rättigheter, när den tidigare arbetstagaren redan lever eller på grund av denna minskning kommer att leva under den gräns för fattigdomsrisk som Eurostat har fastställt för den berörda medlemsstaten.

Den tredje och den fjärde frågan

- 47 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje och den fjärde frågan, som ska prövas gemensamt, för att få klarhet i huruvida artikel 8 i direktiv 2008/94 kan ha direkt effekt på ett sådant sätt att den kan åberopas gentemot ett privaträttsligt organ som på tjänstepensionsområdet utsetts av staten som garantiorgan mot risken för arbetsgivarens insolvens.
- 48 Såsom domstolen vid upprepade tillfällen har slagit fast kan enskilda åberopa bestämmelser i ett direktiv som är ovillkorliga och tillräckligt precisa mot en medlemsstat och dess förvaltningsorgan och mot organ eller enheter som är underställda staten, står under tillsyn av denna eller har särskilda befogenheter utöver dem som följer av de rättsregler som gäller i förhållandet mellan enskilda (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 54 och där angiven rättspraxis). Organ eller enheter som av en myndighet har getts ett uppdrag i allmänhetens intresse och i detta syfte försetts med särskilda befogenheter kan även jämföras med staten (dom av 10 oktober 2017, Farrell, C-413/15, EU:C:2017:745, punkt 34, och dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 55).
- 49 Prövningen av frågan huruvida artikel 8 i direktiv 2008/94 är ovillkorlig och tillräckligt precis ska avse tre aspekter, nämligen vilka som omfattas av skyddet enligt bestämmelsen, innehållet i detta skydd och vem som är skyldig att tillgodose skyddet.
- 50 Vad gäller vilka som omfattas av det skydd som föreskrivs i artikel 8 i direktiv 2008/94, framgår det tydligt av artikelns ordalydelse att direktivet syftar till att skydda arbetstagare och tidigare arbetstagare som berörs av arbetsgivarens eller den tidigare arbetsgivarens insolvens. När det gäller fastställandet av vilka som omfattas av garantin uppfyller artikeln därmed de krav på att den ska vara ovillkorlig och precis som uppställs för att en bestämmelse i ett direktiv ska vara direkt tillämplig (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 57).

- 51 När det gäller innehållet i det skydd som föreskrivs i artikel 8 i direktiv 2008/94, ska det erinras om att domstolen har slagit fast att artikel 8 syftar till att garantera varje enskild arbetstagare ett minimiskydd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkterna 46 och 47 och där angiven rättspraxis).
- 52 Domstolen har slagit fast att nämnda artikel 8, som ålägger medlemsstaterna en skyldighet att utan undantag garantera varje enskild tidigare arbetstagare en ersättning motsvarande minst hälften av värdet på de rättigheter som förvärvats enligt ett kompletterande tjänstepensionssystem vid arbetsgivarens insolvens, innehåller en klar, precis och ovillkorlig skyldighet för medlemsstaterna och som syftar till att tillerkänna enskilda rättigheter (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 september 2018, Hampshire, C-17/17, EU:C:2018:674, punkt 60).
- 53 I enlighet med vad som följer av punkterna 44 och 45 gäller samma sak beträffande kravet på att medlemsstaterna, enligt artikel 8 i direktiv 2008/94, även är skyldiga att säkerställa ett minimiskydd för en tidigare arbetstagare som drabbats av en orimligt stor minskning av sina ålderspensionsförmåner, vilket innebär att enskilda kan åberopa detta krav direkt vid en nationell domstol.
- 54 Vad gäller frågan vem som är betalningsskyldig för det skydd som föreskrivs i artikel 8 i direktiv 2008/94, framgår det av beslutet om hänskjutande att den berörda medlemsstaten på tjänstepensionsområdet har utsett PSV som garantiorgan mot risken för arbetsgivares insolvens. Detta privaträttsliga organ står under tillsyn av den offentliga tillsynsmyndigheten för finansiella tjänster. Dessutom uppbär detta organ, i enlighet med offentligrättsliga bestämmelser, från arbetsgivarna de obligatoriska avgifter som krävs för garantin mot risken för insolvens och kan, i likhet med en offentlig myndighet, fastställa villkoren för verkställighet genom att anta en administrativ rättsakt.
- 55 Med hänsyn till det uppdrag som PSV har anförtrotts och de omständigheter under vilka det fullgörs, skiljer sig denna enhet från en privaträttslig enhet och ska likställas med staten, vilket innebär att de ovillkorliga och tillräckligt precisa bestämmelserna i artikel 8 i direktiv 2008/94 kan åberopas mot den.
- 56 Såsom generaladvokaten har påpekat i punkt 96 i sitt förslag till avgörande, gäller denna tolkning emellertid endast för det fall den berörda medlemsstaten har ålagt PSV en skyldighet att tillförsäkra minimiskyddet i fråga om ålderspensionsförmåner såsom krävs enligt nämnda artikel 8, vilket det ankommer på den hänskjutande domstolen att kontrollera. Såsom framgår av bland annat de yttranden som ingetts av PSV och den tyska regeringen, omfattar den garanti som detta organ ska säkerställa nämligen inte de förmåner som betalas ut av sådana pensionskassor som de som är aktuella i det nationella målet.
- 57 Mot bakgrund av det ovanstående ska den tredje och den fjärde frågan besvaras enligt följande. Artikel 8 i direktiv 2008/94, enligt vilken det föreskrivs en skyldighet att tillförsäkra ett minimiskydd, kan ha direkt effekt, på så sätt att den kan åberopas gentemot ett privaträttsligt organ som utsetts av staten som det garantiorgan som på tjänstepensionsområdet ger skydd mot risken för arbetsgivares insolvens, när detta organ, med hänsyn till det uppdrag som det har anförtrotts och de villkor på vilka det fullgörs, kan likställas med staten, under förutsättning att den garantiuppgift som det anförtrotts faktiskt omfattar de slags ålderspensionsförmåner för vilka minimiskyddet enligt nämnda artikel 8 har begärts.

Rättegångskostnader

- 58 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (femte avdelningen) följande:

- 1) Artikel 8 i Europaparlamentets och rådets direktiv 2008/94/EG av den 22 oktober 2008 om skydd för arbetstagare vid arbetsgivarens insolvens ska tolkas så, att den är tillämplig i en situation där en arbetsgivare, som tillhandahåller tjänstepensionsförmåner genom ett branschöverskridande organ, på grund av sin insolvens inte kan garantera en kompensation för de förluster som följer av en minskning av de förmåner som betalas ut av detta branschöverskridande organ, en minskning som godkänts av den offentliga tillsynsmyndigheten för finansiella tjänster som utövar tillsyn över detta organ.
- 2) Artikel 8 i direktiv 2008/94 ska tolkas så, att en minskning av tjänstepensionsförmåner som betalas ut till en före detta arbetstagare på grund av arbetsgivarens insolvens, anses vara orimligt stor, trots att den berörde erhåller minst hälften av det förmånsbelopp som följer av dennes förvärvade rättigheter, när den tidigare arbetstagaren redan lever under eller på grund av denna minskning kommer att leva under den gräns för fattigdomsrisk som Eurostat har fastställt för den berörda medlemsstaten.
- 3) Artikel 8 i direktiv 2008/94, enligt vilken det föreskrivs en skyldighet att tillförsäkra ett minimiskydd, kan ha direkt effekt, på så sätt att den kan åberopas gentemot ett privaträttsligt organ som utsetts av staten som det garantiorgan som på tjänstepensionsområdet ger skydd mot risken för arbetsgivares insolvens, när detta organ, med hänsyn till det uppdrag som det har anförtrotts och de villkor på vilka det fullgörs, kan likställas med staten, under förutsättning att den garantiuppgift som det anförtrotts faktiskt omfattar de slags ålderspensionsförmåner för vilka minimiskyddet enligt nämnda artikel 8 har begärts.

Underskrifter